

בְּאֵלֵהֶם נַעֲשֶׂה-חֵלִיל וְהוּא יָבוֹס צָרֵינוּ:

הַיְבָטִים לְשׁוֹנִיִּים בַּפֶּרֶשֶׁת בַּהֲעֻלוֹתָךְ פֶּה

דְּקֹדֶקִי קְרִיאָה וְטַעֲמִים וְהִדְרָכָה לִקְרֹא בַּפֶּרֶשֶׁת בַּהֲעֻלוֹתָךְ בַּהֲפֹטְרָה וּבִרְאִשׁוֹן שֶׁל שֶׁלַח

ח ב בַּהֲעֻלְתָּךְ: הַעֲמַדָה קֵלָה בַּה"א וּבִלְמ"ד וְהִתִּי"ו בְּשׁוּא נַע, יֵשׁ לִקְרֹא: בַּה-עַל-תָּךְ

ח ו הַלְוִיִּם: הַלְמ"ד בְּשׁוּא נַח לְאוֹרֶךְ כָּל הַפֶּרֶק וּלְאוֹרֶךְ כָּל הַמִּקְרָא כּוֹלּוֹ

ח יג וְהַעֲמַדְתָּ: הַעֲמַדָה קֵלָה בַּה"א הַדִּלִּית בְּשׁוּא נַח

ח יד וְהָיוּ לִי: טַעַם נֶסֶג אַחֲוֹר לַה"א

ח טו וְאַחֲרֵי-כֵן: הַעֲמַדָה קֵלָה בַּאֲל"ף וְהִחִי"ת אַחֲרֵיהַ חֲטוּפָה וְלֹא בְּשׁוּא נַח

ח יח וְאַקָח אֶת-הַלְוִיִּם: כֵּךְ הִיא הַהֲטַעְמָה הַנִּכּוֹנָה¹

ח כד לְצַבָּא: הַבִּי"ת רַפּוּיָה

ח כה מַעֲבָא: הַצַּדִּי בְּדָגֶשׁ חֲזָק וּבְשׁוּא נַע

ט ב וַיַּעֲשׂוּ: הוּא"ו בְּשׁוּא נַע, וַא"ו הַחִיבוֹר בִּלְשׁוֹן עֵתִיד.

אֶת-הַפֶּסֶח: הַפ"א קְמוּצָה עַל אֵף שֶׁאֵינָה מוֹטַעֲמַת בְּאַחַד הַמַּפְסִיקִים הָעִיקָרִיִּים הַקִּיסְרִים: אֲתַנַּח או סו"פ

ט ג וּכְכֹל-מִשְׁפָּטָיו: כ"ף רִאשׁוֹנָה בְּשׁוּא נַח לְמִרְוֹת הַקּוֹשִׁי

ט ח וְאַשְׁמַעְיָה: הַמ"ם בְּשׁוּא נַע וּבְמַלְרַע. מֶה-יִצְוֶה: הִיר"ד לֹלֵא דָגֶשׁ וּבְשׁוּא נַע, כֵּךְ בְּמִדּוּיָקִים

ט י כִּי-יִהְיֶה-טָמֵא: תִּיבַת יִהְיֶה מוֹקַפֶּת וְלֹא בְּמוֹנַח.

לְנַפֶּשׁ: הַלְמ"ד בְּקִמָּץ, לֹא בְּשׁוּא. וַעֲשֵׂה פֶסֶח: טַעַם נֶסֶג אַחֲוֹר לַעִי"ן, כֵּן הַדְּבַר גַּם בַּהֲמִשְׁךְ פֶּסֶח יד

ט טו כְּמִרְאָה-אַשׁ: יֵשׁ לְהַקְפִּיד עַל הַפֶּרֶדַת הַתִּיבּוֹת

ט יז יִשְׁכֵּן-שָׁם: הַכ"ף בְּקִמָּץ קָטָן

ט יט וּבַהֲאָרֶיךָ: הַבִּי"ת בְּשׁוּא נַח וְהַעֲמַדָה קֵלָה בַּה"א, יֵשׁ לִקְרֹא וּבַה-אָרֶיךָ

י כ וְעַל-צֶבֶא מִטָּה בְּנִי-גֵד: הַיַּחֲדִיד שְׁמוּטַעַם טַפְחָא-מוֹנַח-אֲתַנַּחְתָּא

י לד בְּנִסְעָם: הַנּו"ן בְּקִמָּץ קָטָן

י לה קוּמָה: בְּמַלְרַע²

י לו שׁוּבָה: בְּמַלְרַע. רַבְּבוֹת: כֵּאֵן הַמִּקּוֹם הַיַּחֲדִיד בַּתּוֹרָה שֶׁהַבִּי"ת בְּשׁוּא נַע (בְּכָל מִקְרָא לֹא בַּחֲטָף!) בְּשֹׂאֵר הַמִּקּוּמוֹת – בְּשׁוּא נַח

יֹא א וַיִּחַר: בְּמַלְעִיל. וְתֹאכֹל: בְּמַלְעִיל

יֹא ד וְהָאִסְפָּסְף: הַאֲל"ף אֵינָה נִשְׁמַעַת

¹ בְּתוֹכָנָתָּ מִפְּעַל הַכֹּתֵר בַּר-אֵילָן: וְאַקָח אֶת-הַלְוִיִּם בְּנִיגוּד לְרֹוב כָּלל הַמִּקּוּרוֹת.

² הַתִּיבָה שֶׁלֹּאֲחֲרֶיהָ פּוֹתַחַת בְּאוֹת גְּרוּנִית (שֵׁם אֲדֻנוּת) וְהִיא זֹ "שְׁמוּשֻׁכָּת" אֵלֶיהָ אֵת הַהֲטַעְמָה שֶׁל תִּיבָה זֹ לְמַלְרַע בְּמִקּוֹם מַלְעִיל, וְכֵן לִגְבֵי שׁוּבָה

יא ו בְּלִתִּי אֶל-הַמֶּן עֵינַיִנו: יש להקפיד, כבכל מקום אחר במקרא, על קריאת העי"ן, אחרת זה משנה את המשמעות. כן הדבר גם בפסוק הבא וְעֵינֵנו, שאז יש בכך כדי לשוות משמעות הפוכה. על פי תורה קדומה ההטעמה צ"ל בְּלִתִּי אֶל-הַמֶּן עֵינַיִנו
 יא ח שָׁטוּ: במלרע, זו הכרעה קשה.
 אבל נדמה שכן מפורש במנחת שי, אף שמביא את אור תורה המפקפק, אבל גם הוא מוכן "לקבל אם זו קבלה". בחלק מהדפוסים, תלישא נוספת מעל השי"ן לסימון מלעיל.
 בַּמִּדְכָּה: הדל"ת בחולם ולא בשורק
 טַעְמוֹ: העי"ן בשווא נח, אין לבטא אותה כאילו היא מנוקדת בפתח או בחטף פתח
 יא יא לָמָּה הִרְעַתָּ לְעַבְדְּךָ וְלָמָּה לֹא-מָצַתִּי חֵן בְּעֵינֶיךָ:
 תיבת לָמָּה הראשונה מלרע והמ"ם רפויה; השנייה, מלעיל והמ"ם דגושה.³
 יא טו אֶת-עֲשֵׂה לִי: טעם נסוג אחור לעי"ן. הִרְגָּנִי: הה"א בקמץ קטן
 יא יז וִירֵדְתִּי וְדַבַּרְתִּי וְאַצְלֵתִי וְשַׁמְתִּי: כולם במלרע!
 יא יח וְאֶל-הָעָם תֹּאמַר: כך היא ההטעמה הנכונה⁴
 יא כ לְזָרָא: במלרע
 יא כד וַיַּצֵּא מִשֶּׁה: תיבת מִשֶּׁה בזקף ולא ברביע
 יא כה וַיֵּאצֵּל: במלעיל האל"ף אינה נשמעת
 יא כו הָאֱהָלָה: ההטעמה באל"ף!
 בעניין זה הרחבנו בעבר⁵
 יא כז וַיִּגַּד: במלרע
 יא כח מִבְּחָרָיו: הבי"ת בשווא נע. המנקד בפתח משנה משמעות
 יא כט הַמִּקְנָא: המ"ם בשווא נע, החטף המופיע בחלק מהדפוסים אינו אלא להורות על הנעת השווא
 יא לא וַיִּגַּז שְׁלוֹיִם מִן-הַיָּם: יש להקפיד על הפרדת התיבות,
 בתיבת שְׁלוֹיִם השי"ן שמאלית ובפתח ולא שוואית
 יב ב הָלֹא גַם-בָּנּוּ דְבָר: טעם טפחא בתיבת הָלֹא
 יב ו בַּמֶּרְאָה: האל"ף קמוצה בניגוד לפסוק ח וּמֶרְאָה,
 שם האל"ף בסגול
 יב ח לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי בַּמִּשָּׁה: טעם טפחא בתיבת לְדַבֵּר
 יב ט וַיִּחַר-אַף: העמדה קלה ביו"ד. וַיִּלָּךְ: במלרע
 יב יא תִּשֵּׁת: במלרע

³ ה'למה' הראשון מחובר בטעם מחבר לאות גרונית שמושכת את הטעם למלרע (השווה י לה-ו), השני מתנהג כמלת לָמָּה רגילה.

⁴ לפי סימנים ואחרים ההטעמה היא וְאֶל-הָעָם תֹּאמַר ברשימות "מאורות-נתן" מצוין שבכא"צ ההטעמה היא וְאֶל-הָעָם תֹּאמַר

⁵ די לציין שאין שום ספר בעולם שמסמן אתנח בלמ"ד! ואין לחוש לגרסתו של "איש מצליח"

יב יד וְאֶבְיָה: בפשטא, לא בקדמא

יב טו עַד-הָאֶסְף: במקף לא במרכא

הפטרת בהעלתך זכריה ב יד – ד ז:

ב יד רָנִי: הר"ש בקמץ חטוף (קטן), הטעם בנו"ן מלרע.

הַנְּנִי: הנו"ן בשוא נח

ב טו וְשִׁכְנִיתִי: מלרע.

וְהָיוּ לִי: טעם נסוג אחור לה"א. וְיִדְעָה: העי"ן בפתח

ב טז וּבְתָר: אין טעם נסוג אחור

ג ז וְגַם תִּשְׁמַר אֶת-חֲצִירֶי: טעם טפחא במילה וְגַם.

מְהֻלָּכִים: הה"א והלמ"ד בשוא: הראשון נח (נשמעת כה"א במפיק), והשני נע

ד א פֶּאִישׁ אֲשֶׁר-יַעֲזֹר מִשְׁנָתוֹ:

טפחא במילה פֶּאִישׁ ובמילה מִשְׁנָתוֹ דגש חזק בשי"ן (מלשון שינה)

ד ב וְגִלָּה: במפיק

ד ז חֵן חֵן: אין פסק בין התיבות

ראשון של שלח:

יג ג רָאִשֵׁי: הר"ש קמוצה

יג ח לְמִטָּה אֶפְרָיִם: מוטעם במרכא-טפחא

יג יד בֶּן-וּפָסִי: הוא"ו בקמץ קטן

כ הִישָׁבָה: היר"ד בצירי ולא בסגול

הרב אליעזר פולאייס נר"ו. בַּהֲעֲלֹתְךָ אֶת הַנִּזְרֹת, כתב רש"י ז"ל למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים כו' שלך גדולה משלהם כו', ולא ביאר רש"י ז"ל למה גדולה היא משלהם⁶, ועי' בפ"י מבעל ספר חרדים הנדמ"ח מה שהקשה בזה עוד, וכתב די"ל לפי שי"ב נשיאים הקריבו י"ב קרבנות כנגד י"ב מזלות, והרי לא נותר מזל שיהא רמז לאהרן בקרבן שלו, א"ל הקב"ה שלך גדול משלהם שאתה מדליק הנרות, שהרמז לשבעת כוכבי לכת שהמזלות משועבדים להם כנודע לחכמי התכונה, (ר"ל דסיבוב המזלות תלוי בסיבוב שבעת כוכבי לכת כידוע)⁷, והנה זו נחמה לכהנים, וגם הלויים היו מצטערים שלא יהי לשבט לוי חלק בקרבן הנשיאים, גם הנרות אין רשאין להדליק, לכך סמך פרשת הלויים שהם משרתי המקדש דומים לכוכבים, ולכך היה מספר הלויים כ"ב אלף, וכן מ"כ [=מצאתי כתוב] שהכוכבים הגדולים כ"ב אלף, מלבד הבינונים והקטנים שאין להם מספר.

⁶ א"ה, בפשטות זו מצווה קבועה בלעדית למשפחת הכהנים, לעומת הנשיאים שהקריבו רק בשנים-עשר הימים הראשונים.

⁷ בימי קדם גם השמש וירח נחשבו 'כוכבי-לכת', וכידוע כדור הארץ וכל מערכת השמש רחוקים מאוד מהכוכבים של שנים עשר המזלות, ולא ברור גם לפי חז"ל איך מאדים למשל משפיע על מזל טלה...

וכתב דהיינו דכתיב והמשפלים יזחרו כזהר תרקיע ומצדיקי תרבים ככוכבים לעולם ועד (דניאל יב, א), משכילים הם ישראל שנקראו עם חכם ונבון (דברים ד, ו), אך מצדיקי חרבים שהם הכהנים והלויים דכתיב בהו יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל (דברים לג, י) וגו', ועל ידיהם ומצדם כל זרע ישראל כתיב בהו ככוכבים, ות"ח בכלל כדאז"ל הוריות י"ג ע"א יקרה היא מפנינים (משלי ג, טו) מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים, מכאן שממזר תלמיד חכם קודם לכ"ג עם הארץ. וממשיך בדברי הרמב"ן הידועים. ולא נתברר לי למה נחמו בהדלקת הנרות ולא נחמו בקטרת בקר וערב, ששבחו הכתוב: "ישימו קטורה באפך" (דב' שם), ובכל הקרבנות ובמנחת חביתין, ובעבודת יום הכפורים שאינה כשרה אלא בו, ונכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש ה' (ע"פ תה' קו, טז), עומד בהיכלו לשרתו ולברך בשמו (ע"פ דב' י, ח), ושבתו כולם משרתי אלהינו? (ותוספת רמב"ן עצמו): ועוד: מה טעם לחלישות הדעת הזו, והלא קרבנו גדול משל נשיאים, שהקריב בימים ההם קרבנות הרבה כל ימי המלואים? ואם נאמר שהיו חובה ונצטוו בהם, וחלשה דעתו על שלא הקריב נדבה כמותם לחנכת המזבח - גם הדלקת הנרות שנחמו בה חובה ונצטוו עליה? אבל ענין ההגדה הזו לדרוש רמז מן הפרשה על חנוכה של נרות שהיתה בבית שני על ידי אהרן ובניו - רצוני לומר: חשמונאי כהן גדול ובניו. ובלשון הזה מצאתיה במגלת סתרים של רבנו נסים, שהזכיר ההגדה הזו ואמר: ראיתי במדרש כיון שהקריבו שנים עשר שבטים ולא הקריב לוי וכו', אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: דבר אל אהרן ואמרת אליו - יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות, ואני עושה בה לישראל על ידי בניך נסים ותשועה וחנוכה שקרויה על שמם, והיא חנוכת בני חשמונאי; ולפיכך הסמך פרשה זו לפרשת חנוכה המזבח; עד כאן לשוננו. וראיתי עוד ב"למדנו' (תנח' בהעלותך ה) וכן במדרש רבה (במ"ד טו, ה): אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: לך אמור לאהרן: אל תתירא, לגדולה מזו אתה מוכן! הקרבנות - כל זמן שבית המקדש קיים הן נוהגין; אבל הנרות - לעולם אל מול פני המנורה, וכל הברכות שנתתי לך לברך את בני אינן בטלין לעולם. והנה דבר ידוע, שכשאין בית המקדש קיים והקרבנות בטלין מפני חרבנו, אף הנרות בטלות! אבל לא רמזו אלא לנרות חנוכת חשמונאי, שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו; וכן ברכת כהנים (ראה במ' ובד"כ), הסמוכה לחנכת הנשיאים, נוהגת לעולם; דרשו סמוכין לחנוכת הנשיאים מלפניה ומלאחריה - לכבודו של אהרן שלא נמנה עמהם.]

הרב חיים גריינימן ז"ל. **אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות.**
פירש רש"י יאירו שבעת הנרות - ששה שעל ששת הקנים שלשה המזרחיים פונים למול האמצעי הפתילות שבהן וכן שלשה המערביים ראשי הפתילות למול האמצעי ולמה כדי שלא יאמרו לאורה הוא צריך.

יעוי' ברמב"ם פ"ג מבית הבחירה ה"ח שהעתיק דין זה בעשיית המנורה, ולמדנו שהכוונה שהפה שיש לנרות דהיינו קמט להשעין הפתילות עליו, צריך לעשותו כלפי האמצעי, ושל אמצעי כלפי מערב, וזה מבואר בכתוב שמות כ"ה ל"ז בדין עשיית המנורה וכמו שפירש רש"י שם, ומיהו גם בהדלקתם נצטוונו לעשות כן בפסוק כאן, (ולא הוצרך רבנו להזכיר דמפורש בקרא, גם לא ידליק הכהן את הפתילה אלא במקום המיוחד לה). והוא הנקרא נר מערבי מנחות צ"ח ב' אלא הכתיב יערוך אותו כו', וכמו שפירש רש"י ז"ל שם דלמ"ד מנורה צפון ודרום עומדת, מיקרי נר מערבי הנר האמצעי.

חזון איש. הר"מ פ"ט מה' ביאת מקדש ה"ז כתב דמדליקין המנורה בחוץ ואמנם זהו תימא⁸ דודאי אין המנורה ראוי למצותה אלא בפנים על מקומה וכבר תמה בזה במנ"ח שם, אבל נראה דעת הר"מ דכיון דאמרו יומא כ"ד ב' הדלקה לאו עבודה היא עיקר המצוה שיהא דלוק

⁸ צ"ל תימה

ואפי' הדליקו קוף כשר וא"כ באמת בחוץ אין כאן מצוה כלל אלא כשמכניסין בפנים ומעמידין אותה על מקומה מתחילה מצותה. [ובאמת משמע כן בגמ' דבמתן שמן ופתילה אמרו בגמ' דאכתי חסר הדלקה ומשמע דזה עבודת כהונה וזר חייב עלה מלקות אבל אין בה מיתה ובהדלקה אמרו לאו עבודה היא אלמא דהדלקה גריעא ממתן שמן ואי לכתחילה מצותה בכהן למה אין זר חייב עליה כיון דזו גמר עבודה וזר מוזהר עלה וע"כ אין זר מוזהר עלה, ומ"מ יש מקום לומר דכהונה לא בעי אבל עבודת בן דעת בעי וצ"ע.] והא דהק' במנ"ח מהא דאיתא בת"כ פ' אמור שלא יתקנה בחוץ ויכניסה בפנים יש לפרש על מתן שמן ופתילה, והא דהק' למה דוחה שבת ידליקה בחול אינו מובן הא בשבת בין הערבים צריך ע"כ להדליקה, ונראה דהא דאמר הדלקה לאו עבודה היא היינו הדלקתה בכל יום אבל הא דתנן מנחות מ"ט א' אין מחנכין את המנורה אלא בז' נרותיה בין הערביים צריך הדלקת כהן והא דאמר הדלקה לאו עבודה היא היינו שהרצון להעלות נר תמיד אלא מפני מצות הטבה בכל יום ע"כ (הדליקה בכל יום אבל כל הדלקת היום היינו המשך הדלקה ראשונה אבל הדלקה ראשונה מצוה ובוזה ניחא הא דפריך יומא שם מהצתת אליתא, ולכאורה קשה דהא דאמר הדלקה לאו עבודה היא אין הטעם שהדלקה אין בה ממש דודאי עבודה חשובה היא אלא שלא נתנה בהדלקת נרות, ומאי פריך מהצתת אליתא ודקארי לה מאי קארי לה, אבל אי הטעם הוא משום דעיקר הרצון הוא נר תמיד שפיר הוי ס"ד לפרש כן במערכה דהרצון אש תמיד אלא שמתחדש בכל יום ומ"מ בעינן כהונה ואמנם לפ"ז אם הדליק זר פעם ראשונה חייב עלה ולא חשיב לי' בד' עבודות משום שאינה לדורות והוא דבר חדש וצ"ע.

קח את הלויס מתוך בני ישראל וטהרת אתם

מדברי הרמב"ן ז"ל משמע דפרשה זו נאמרה אחר המנין ואחר שכבר צוהו ד' על קדושתן, והיו צריכין להכנס לעבודה נאמרה לו סדר חינוכן לקדושתן בהזאה ותגלחת וקרבנותיהן, ולפ"ז נעשה הזאתן באייר, וי"ל שפיר דהזאתן הוא משום טומאת מת שאירע להן אחר שכבר נאמר להן פרשת טמאים באחד בניסן אבל קדם שנאמר להן פרשת טמאים לא קבלו טומאה ולכן היו הכהנים טהורין באחד בניסן, שהרי אכלו קרבנות המלואים, ואם נדון אותן כחובות הקבוע להן זמן שקריבי בטומאה [ועי' יומא נ' א] מ"מ אינן נאכלין כדתנן פסחים ע"ז ב, אמנם בגיטין ס' א אמרו דפרשת לויס נאמרה בח' למלואים, ולפ"ז פרשה דאף את מטה לוי (במדבר א, מט) וגו' ופרשת וַאֲנִי הִנֵּנִי לְקַחְתִּי (במדבר ג, יב) נאמרה אחר שכבר נתקדשו הלויס בהזאה ותגלחת וקרבנותיהן, וכמש"כ רש"י ז"ל, שם ד' א, דבשני נשרפה הפרה ובשלישי עבד הזאה ובז' גלחו והוא ז' ניסן, ולפ"ז צ"ל דכשנאמר להן דין טומאת מת, היינו אף על נגיעה שקדם הדיבור, א"נ י"ל שהיו לויס שנטמאו בו ביום, ועוד שהיו מישאל ואלצפן שנטמאו, ונראה שאף לויס טהורין היו צריכין הזאה במצות חינוכן, וכן נראה דלא הוזהרו אנגיעה דקדם הדיבור, דא"כ נטמאו הכהנים, אם לא שאהרן ובניו לא נטמאו במת משעת מתן תורה, וצ"ל דלא השתתפו בהריגת עובדי העגל וצ"ע, ויש לע' אם ז' ניסן גלחו הלויס, א"כ כבר נטהרו הלויס בז' וביניהן גם מישאל ואלצפן, ובסוכה כ"ה, איכא מ"ד דטמאים לנפש בעה"פ היו מישאל ואלצפן, ועו"ק דז' ניסן היה יום השבת ואיך גלחו, וצ"ל דנדחה להן יום השבת לגילוחן כמו שנדחה לקרבנותיהן, יעוין מועד קטן ט' א', וצ"ע, ועי' בצל"ח פסחים צ' ב, שהביא ראי' מהא דאמר נושאי ארונו של יוסף היו ואף שלא נשאוהו מר"ח סיון כדפרש"י, בסוכה שם, ולפ"ז הוזהרו אנגיעה דקדם מתן תורה וצ"ע.

הרב דוב לנדו נר"ו. בתנחומא איתא דמרוב חיבתו בחר שָׁמֶן זֵית זָךְ פְּתִית לְמַאֲוֹר (ויקרא כד, ב), לְמַאֲוֹר ולא למנחות וכו' תדע שהרי כל המנחות לא נאמר בהן אלא וְנִתְּתָה עָלֶיהָ שָׁמֶן (ויקרא כ, טו), ובנר הדלקה כתיב שמן זית, ולא שאר שמנים, זך כתיב למאור וכו' עכ"ל. ולכאז' המדרש פליג אמתני' דתרומות פ"א מ"ג דאין מקריבין ע"ג המזבח אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים, דהיינו רק שמן זית ואילו במדרש מ' דאף משאר שמנים כשר. ולפ"ז

נראה דט"ס נפלה שם וועיין הקדמת המפרש עץ יוסף לענין הט"ס הרבים שנפלו במדרש תנחומא וכצ"ל (שינוי סדר התיבות) "ובנר הדלקה כתב שָׁמֶן זֵית זָךְ כְּתִית לְמֵאֹר וְלֹא שֶׁאֵר שְׁמָנִים" וולפי הכתוב לפנינו "זך כתיית למאור" בסוף, אין להם לתיבות אלו המשך דרשה ואין לזה טעם.]

הרב גור-אריה צור נר"ו וְכֵה-תַעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרֵם הַזֶּה עֲלֵיהֶם מִי חֲטָאת וְהַעֲבִירוּ תַעַר עַל-כָּל-בְּשָׂרָם וְכַבְּסוּ בְּגָדֵיהֶם וְהִטְהֵרוּ:

וְהַעֲבִירוּ תַעַר. יש ליתן טעם מדוע יצוה על הלויים תגלחת בתער והרי צריך לעקור בכך לאו מן התורה שלא לגלח בתער. ועוד: מה ענין התער אצל כפרה. ויתבאר על דרך הסוד, תער הוא אחד משמות הקדש של ע"ב שמות הקדושים בשיטה אחד ישר ושנים למפרע, היוצא מהפסוקים [בשלח, יד, יט-כא], של ויסע ויבא ויט, וגם שם הוא מופיע למפרע בשם ערת, והוא יוצא מן הצירוף של התיבות:

וַיִּזְלַךְ ה' אֶת הָהָם בְּרוּחַ קָדִים עָזָה כָּל-הַלַּיְלָה
וַיִּבָּא בֵּין | מַחֲנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל
וַיִּעֲמֵד הָעָנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם

ובהעבירם תער על כל בשרם מתקיים בהם וְהִטְהֵרוּ על ידי שם השם הרמוז בתער. ועדיין יש ליתן טעם מדוע אם כן יאסור הכתוב הגילוח בתער לשאר בני ישראל. אלא כמבואר בפרשת מצורע, שתער נאמר רק אצל הלויים ואצל הנזיר שיש בהם קדושה מיוחדת. ויבואו קדושים וטהורים ויטהרו בתער. והמצורע, שהוא בטומאה, אם כי הזקיקו הכתוב לתער לא נאמר בו תער כי אם תגלחת בלבד, משום שלא יזכר השם הקדוש תער על טומאת המצורע. ואשר על כן אסר גם בכל אדם, שלא כל כמיניה להיחשב קדוש וטהור כנזיר וכלויים הבאים לשרת לפני ה'.

ויש ליתן טעם מדוע למרות שלא יזכר שם תער על המצורע מדוע אם כן הזקיקו הכתוב מכל מקום לתגלחת בתער.

ולעומקו של מקרא יש לומר כי אמנם, זכה המצורע לטהרת המלאך "ערת" שעל ידי התער באשר תשובתו נמצאת במקום גבוה כפי השפלתו במושביו מחוץ למחנה, אך התורה לא תכתיב עליו את השם הק' ערת, כדי שלא יצא חוטא נשכר. ודי לו במה שהזקיקתו התורה לתגלחת בתער כלוי וכנזיר שיסודתם בהררי קדש.

אבל לשאר כל אדם, לא יושיענו המלאך ערת בהתגלחו, אלא אדרבה יופיע אצלו בשם רעת, להוכיחו לבל ימנע עצמו מן הרחמים.

וכמבואר ב'אוהב ישראל' מהרב מאפטא, שמלאכי ע"ב שמות הרי הם מלאכים של חסד ורחמים, ואין בהם מלאכי חבלה כלל לעם ישראל. לכן השם הק' ערת ההופך ל'רעת' על ידי מעשי בני האדם, אין בו כדי להעניש. אלא רק כדי להזהיר הגדולים על הקטנים לבל ימנעו עצמם מן הרחמים.

וכפירוש ר"א אבן עזרא: אֶרֶץ פְּרִי לְמַלְחָה מְרַעַת יֹשְׁבֵי בָהּ. ארץ שהיתה סמוכה אל הנהר ואל המעיינות שבה, תהיה לְמַלְחָה שלא תזרע ולא תצמיח והזכיר הסבה שיעשה השם כי לא לחנם הוא עושה, כי מרעת יושבי בה. עכ"ל.

והם, העוברים על פי ה', כמביאים רעתם על עצמם. וכדברי הנביא וַיִּסְרְדוּ רַעְתָּךְ והם, העוברים על פי ה', כמביאים רעתם על עצמם. וכדברי הנביא וַיִּסְרְדוּ רַעְתָּךְ

(ירמיהו ב, יט).

לעומתם, המגלחים על פי ה' בַּכְּפָרְתָם, יעמוד השם הקדוש ערת לימינם, ויוביל תפילותיהם כמוביל שי למורא, ומהפכים בתפילותיהם מדין לרחמים כעתר הזה שמהפך בתבואה. ואשר על כן נקראת התפילה עתר כפי שמובא בפרשת תולדות וַיֵּעָתֶר לוֹ ה' (בראשית כה, כא).⁹ שנעתר לתפילותיו.

הרב אליעזר פולאייס נר"ו. וְכַבְּסוּ בְּגֵדֵיכֶם, וכבסו ת"א ויחורון, רש"י ז"ל בסו"פ תזריע כתב דכיבוס שענינו טבילה מתרגם אונקלוס ויצטבע, ולפ"ז ק' למה תרגם כאן ויחורון. וכן קשה מה שתרגם כן בפ' מטות ל"א כ"ד ובפרשת יתרו י"ט י. וַעֲי' בא"ר נגעים פי"א מ"ה שכתב דשני כיבוסים הם להעביר הלכות, כיבוס דנגעי בגדים בשבוע ראשון וכיבוס בדם חטאת, ובשניהם ת"א ויחורון, וצ"ע דהא איכא נמי הני תלתא דמתרגם ויחורון.

והנה בפרשת יתרו י"ל שתרגם כן משום דביבמות מ"ו ב' מקשינן ודילמא נקיות בעלמא, ואף דמסיק דאינו נקיות י"ל דדעת אונקלוס אינה כן, אבל מה שתרגם כן כאן ובפ' מטות צ"ע, דהא קרא דידן משתעי להדיא בטהרה דכתיב וזה תעשה להם לטהרם, וכן בפרשת מטות כתיב וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם, וכל מה שראיתי כתוב לישב אינו מתישב על הלב.

א"ה. עניין זה עלה אצלנו כמה פעמים, מגליון מטות-מסעי סז.

לא כד וְכַבְּסֶתֶם בְּגֵדֵיכֶם ת"א: ותחורון לבושיכו. אעתיק כאן מפרשת בהעלותך: והנה בסוף פרשת תזריע (ויקרא יג טז) פרש רש"י: וְכַבְּסֶתֶם שְׁנִית - לשון טבילה. תרגום של כבוסין שזפרקה זו לשון ליבון: "ויתחורר"; חוץ מזה, שאינו לליבון אלא לטבול, לכך תרגמו: "ויצטבע"; וכן כל כבוסים בגדים שהן לטבילה, מתרגמין: "ויצטבע".

בפשטות כבוס הבגדים כאן הוא לטהרה ולא לנקיון, כך מוכיח סוף הפסוק והטהרו. ולכן היה צפוי לפי הכלל של רש"י בסוף תזריע לתרגם ויצטבעו (השווה עם לשון המקרא וּבָטַל שְׁמֵי'א וַיִּצְטַבַּע דניאל ד יב). שאלה זו אפשר לשאול בשני מקומות נוספים: א. שמות י"י וְכַבְּסוּ שְׁמֵלֹתֶם; ב. במדבר לא כד וְכַבְּסֶתֶם בְּגֵדֵיכֶם, בשני המקומות ההם כמו כאן אף שלפי פשוטו מדובר בטהרה מתורגם לשון חור. עיין בהעמק דבר ובמשך חכמה במקומות האלה (או בחלקם), גם הספר שערי אהרן דן בשאלה זו.

שמעתי בשם הרב דויד צבי הילמן ז"ל מבני ברק, וזה תוכן דבריו: התרגום מצד אחד משתדל לפרש פשוטו של מקרא, מצד שני אין הוא מתרגם בניגוד לתורה שבעל פה. ולכן אם התורה קוראה לטבילת בגדי הלובש בשם כיבוס – המתרגם מתרגמו בלשון צבע כמו שהבאנו מהארמית המקראית (לשון הרטבה), בשלושת המקומות היוצאים מן הכלל אין דין שנוהג לדורות אלא מעשה שהיה. כאן התרגום חוזר לכללו לפרש פשוטו של מקרא, כבוס לשם נקיון. לדידי די בזה ליישב את לשון התרגום, ואת הסתירה המדומה בדבריו.

ח כד הכתב והקבלה. מִן חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה. ולמעלה נאמר מִן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה (במדבר ד, ג) הא כיצד בן שלשים עובד בן כ"ה בא ללמוד הלכות עבודה (רש"י מרבתינו), ולשון המקרא עצמו יורה ע"ז, כי בבן שלשים אמר שם כמה פעמים לעבוד עבודה, אמנם כאן אמר יבוא לעבא צָבָא בְּעִבְדָּת אִהֶל מוֹעֵד, ומכוונן שיבוא עם הצובאים בעבודה. כשהלוי בן כ"ה יבוא להקהל בתוך הנקהלים בעבודת אהל מועד, שיעבוד עמהם ויראה תמיד עבודתם בכל יום ובלילה כדי שילמוד הלכות עבודה בתלמוד ובמעשה. ונ"ל שאין המכוון במקרא להכשיר את הלויים לעבודה רק מבין כ"ה ולמעלה ולא קודם לכן, דאם כן איך הפקיד דוד את הלויים מִן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמֵעֵלָה (ד"ה א כג כד), וכן בערכין (פ"ב מ"ו) תנן אין קטן נכנס לעזרה לעבודה, דמשמעותו

⁹ הדברים הובאו כאן כבר פעמים אבל לא רציתי להשמיט עקב המצטרפים חדשים מקרוב באו.

דמשיצא מכלל קטנות ראוי לעבודה, וכ"כ הרמב"ם (בפ"ג מכלי מקדש) אינו נכנס לעבודה עד שיגדיל ויהיה איש שנאמר איש איש על עבודתו (ע"ש ובכ"מ), אבל התורה דברה כאן מזמני החיוב, שמבין כ"ה ומעלה מחוייב ליכנס להתלמד בעבודה, אבל קודם זה אין החיוב מוטל עליו אבל הרשות בידו ליכנס להתלמד. ובחנם טרחו הרשב"ם והראב"ע ליישב סתירת המקראות, ואין לדבריהם יסוד בלשון המקרא, ודרז"ל מיוסדים על אדני האמת ומבואר היטב משנויי הלשונות, במ"ש שם לעבוד עבודה וכאן אמר יבא בעבודת אה"מ. (והנה ממה דאמר קרא מבין כ"ה שנה ומעלה משמע שבא להורות שזמן החיוב להתלמד הוא אחר שכבר עברו עליו כ"ה שנים והתחיל ליכנס בשנת כ"ו, כי בלא מלת ומעלה היינו אומרים שבתוך שנת כ"ה כבר חיובו עליו, כמו כבשים בני שנה שבכל התורה שפי' באמת תוך שנתם, לכן הוסיף מלת ומעלה [עתוס' פסחים ז' ד"ה משש שעות ולמעלה; ובעל משכיל לדוד האריך בזה דברים שאינם נכונים לדעתי, והוא פשוט]. וראיתי לרמב"ן שכתב על מאמר רז"ל בזה, לא ידעתי אם זה דברי הכל לרז"ל, כי בלשון יחיד אני שונה אותו בספרי, ר' נתן אומר כתוב אחד אומר מבין כ"ה וגו', וגם נראה שהם דברי אסמכתא שנהגו התלמידים ללמוד בהלכות עבודה ה' שנים יעו"ש. ולא ידעתי הא מאמר זה הוא סתמא דתלמודא דידן (בחולין ד' כ"ד), וגם בספרי שלפנינו אינה שנויה בלשון יחיד רק סתם, כתוב אחד אומר, ולא הוזכר בשם ר"נ:

גם הרב אליעזר פולאיים נר"ו נזקק לענין זה.
וּמִן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצֵּבָא הָעֵבֶדָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד, וְשֵׁרֶת אֶת אָחִיו בְּאַהֲל מוֹעֵד לְשִׁמּוֹר מִשְׁמֶרֶת וְעֵבֶדָה לֹא יַעֲבֹד, הא דכתיב בפסוק כ"ה ולא יעבוד עוד פרש"י עבודת משא בכתף, אבל חוזר הוא לנעילת שערים ולשיר ולטעון עגלות, וזהו ושרת את אחיו. עם אחיו, והא דכתיב לשמור משמרת פירש לחנות סביב לאהל ולהקים ולהוריד בשעת המסעות.
 ובספרי תניא שחוזר (מצבא העבודה) לנעילת שערים, ולעבודת בני גרשון, והיינו דרך בכתף אינו נושא והנה לא נזכר בספרי אלא נעילת שערים ועבודת בני גרשון, ורש"י כתב דחוזר גם לשיר, ולחנות סביב לאהל, ולהקים, ולהוריד [היינו לפרק המשכן כדכתיב לעיל א' נ"א יורידו אותו הלויים ות"א יפרקו וכן פרש"י שם], והרמב"ן האריך להשיג על דברי רש"י במש"כ שחוזר לשיר יעו"ש, ועי' במפרשים מש"כ לישב דברי רש"י ולא עיינתי כעת כה"צ, וע"ע מש"כ להלן ד"ה והנה.
 במאי דקאמרינן אבל חוזר לעבודת בני גרשון צ"ב דהא בעבודת בני גרשון נמי כתוב מבין שלשים ועד חמישים.

שנות הלויים בשילה ובית עולמים
 גרסינן בחולין כ"ד א' יכול אף בשילה ובית עולמים כן, פרש"י שאין עבודת לויים אלא שוערים ומשוררים ושאין להם משא בכתף, שטמ"ק יהיו נפסלים בשנים, ת"ל לעבוד עבודת עבודה ועבודת משא לא אמרתי אלא בזמן שהעבודה בכתף.
 וז"ל הרמב"ם פ"ג מהל' כלי המקדש הל' ח' זה שנאמר בתורה בלויים ומבין חמישים שנה ישוב מצבא העבודה אינו אלא בזמן שהיו נושאים המקדש ממקום למקום ואינה מצוה הנוהגת לדורות, אבל לדורות אין הלוי נפסל בשנים ולא במומין אלא בקול, כשיתקלקל קולו מרוב הזקנה יפסל לעבודתו במקדש, ויראה לי שאינו נפסל אלא לומר שירה אבל יהיה מן השוערים. ושם הל' ז' כתב אין בן לוי נכנס לעזרה לעבודתו עד שילמדוהו חמש שנים תחלה, שנאמר זאת אשר ללויים מבין חמש ועשרים שנה, וכתוב אחד אומר מבין שלשים שנה, הא כיצד חמש לתלמוד, ואינו נכנס לעבודה עד שיגדיל ויהיה איש שנאמר איש איש על עבודתו עכ"ל, ולכאורה דבריו סותרים מרישא לסיפא שכתב כתוב אחד אומר מבין שלשים שנה, והיאך סיים דאינו נכנס לעבודה עד שיהיה לאיש, וי"ל דמה שהביא קרא דמבין שלשים שנה אינו להורות שאינו נכנס לעבודה עד שיהיה בן שלשים שנה, אלא להשמיענו דצריך חמש שנים לתלמוד, וכשנשא המקדש נכנס לעבודה בן שלשים שנה, ולמד מבין עשרים וחמש, וכשאינו נושאין

המשכן יכנס כשיהיה איש, דכשאינו נושאין המשכן כי היכי דכשר אחר חמישים כשר קודם שלשים, דתרווייהו חד טעמא להו משום כח, וכבר כתב בן הר"י קורקוס ז"ל לחד פירושא. ומיהו צ"ע במש"כ דנכנס לעבודה משיהיה איש, דהא בדה"א כ"ג כ"ד כתיב מבן עשרים, וכבר רמז לזה הרמב"ן כאן.

בדה"א שם פסוק א' כתיב מבן שלשים, ובפסוק כ"ד כתיב מבן עשרים, ומפורש שם בפסוק כ"ז הטעם כי בדברי דוד האחרונים המה מספר בני לוי מבן עשרים וגו', דעתה כיון שאין ללויים לשאת בכתף העמידם מבן עשרים, וכן פי' הגר"א ז"ל שם. והנה בדה"א שם כשמונה אותם מבן שלשים מונה אותם אף לשיר, והטעם הוא כמו שפי' הרמב"ן כאן לענין למעלה מחמישים.

ט ב הרב יהושע גריינימן נר"ו. בתוס' הנדמ"ח פרשת בא, וכן במושב זקנים פרשת בהעלותך כתב ששאל הרי"ח את ר"י משפירא היאך יכלו אהרן ושני בניו להקריב אימורים של כל כך הרבה פסחים, וז"ל דנהי דכל מצות קרבן פסח ניתנה בנס גמור שנכנסו לעזרה כמות אנשים ובהמות לאין מספר, והספיקו הכל בזמן מועט, וכמ"ש בחו"ב פסחים, ובברייתא דמלאכת המשכן איתא דצריך כ"ב מיל רק שיכנסו בעזרה שישים ריבוא, והרי בתיבת נח נכנסו גם כן הכל לאין מספר, מכל מקום לעולם הנס מלוכש קצת בטבע.

ותי' בתירוצו אחד שבזמנם היו הכבשים גדולים מאד כמ"ש כ' תוס' מנחות פ"ז שהיו מרכיבין אותם על הגמלים ורגליהם נגררים לארץ, ואף שהיו אנשי מידות מכל מקום סגי בכזית, והאימורין כבר הוקטרו מהר באש גבוה.

ואין צריך למש"כ במשך חכמה שהוקטרו במוצאי שבת ליל יום טוב משום דק' קושיא, דהרי בלאו הכי צריך לומר כן, שהרי החזיק המזבח הקטן את כולו והנה צריך לאכלס בבית אחד או בחבורה אחת, וצריך לומר דגם היה ממעשה הניסים.

ועוד תירץ דיש בחז"ל שכשמת אהרן היו אלפים חלוצי כתף וכו' מבני בניו, וצריך עיון דהרי זה היה בשנת הארבעים ובהכרח כן שכשבאו לארץ ישראל היה להם מתנות ממצות התלויות בארץ לאין שיעור ומי היה יכול לאכלס, גם אם היו להם עבדים רבים) אך בשנה הראשונה על כרחך היה מעשה ניסים, ולקמן בעלי התוס' כתבו דהצאן וּבָקָר יִשְׁחָט לָהֶם (א, כב) דצריכים כהנים לאין מספר דאסור להם בשר תאווה, וכן החזקה ושוק יהיה נותר. אם כן גם זה בכלל, אך בקל יכלו להטיל בהם מום כל דהו, ועי' לקמן י"א ד' עוד דברים¹⁰.

י . פניני תרגום יונתן' וְכִיּוֹם שִׁמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חֳדָשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרוֹת עַל עֹלֵתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלֵמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכְרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם. מדוע יש צורך לתקוע במועדים בחצוצרות?

בפסוק נאמר: 'וְהָיוּ לָכֶם לְזִכְרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם'. ופירש הרמב"ן שענין התקיעה במועדים הוא לרחמים – לעורר רחמים על בני ישראל. והחזקוני פירש: 'כדי שישמעו ישראל וידעו כי

¹⁰ כתוב [ויקרא רבה אחרי כב] שבמדבר לפני הכניסה לארץ הותר להם בשר נחירה, וההיתר לשחוט לבשר תאווה היה רק בארץ. במדבר מי שרצה לשחוט ולאכול כשר היה צריך להביא שלמים, מכאן הערה על דברי משנה ברורה סימן תצד ס"ק יב ואני שמעתי עוד בשם גדול אחד שאמר טעם נכון לזה כי בעת שעמדו על הר סיני וקבלו התורה וכי בעשרת הדברות נתגלה להם עי"ז כל חלקי התורה כמו שכתב רב סעדיה גאון שבעשרת הדברות כלולה כל התורה וירדו מן ההר לביתם לא מצאו מה לאכול תיכף כי אם מאכלי חלב כי לבשר צריך הכנה רבה לשחוט בסכין בדוק כאשר צוה ה' ולנקר חוטי החלב והדם ולהדיח ולמלוח ולבשל בכלים חרשים כי הכלים שהיו להם מקודם שבישלו בהם באותו מעל"ע נאסרו להם ע"כ בחרו להם לפי שעה מאכלי חלב ואנו עושים זכר לזה: על זה יש להעיר שהמן שכבר החל לרדת הספיק לכל צרכי האכילה, ולא נצטרכו לשחוט, והכלים בעלי בליעת נבלה לא נאסרו עדיין. גם יכלו לנחור מחדש כל בהמה ועוף. מכל מקום, כאן ובעוד מקומות משמע שאכלו רק משחיטה כשרה.

הקרבות קרבים ויכונו לבם לשמים, ותקיעה שתוקעים בעת ההקרבה, יועיל להם להזכיר את זכות הקרבות בעת שיתקעו בחצוצרות בשעת מלחמה. בת"י מבואר ענין אחר וביזם חֲדוּתָכֶן וּמוֹעֲדֵיכֶן וּבְרִישֵׁי יְרֻחֵיכֶן וְתִתְקַעוּן בַּחֲצוֹצְרֹתָא עַל עֲלוֹתָכֶן וְעַל גִּבְסַת קוֹדְשֵׁיכֶן וְיִזְוֶן לְכֹן לְדוֹכְרָנָא טָבָא קָדָם אֱלֹהֵיכֶן בְּרִם סִטְנָא מִתְעַרְבֵב לְקַל יִבְבוּתָכֶן אֲנָא הוּא י" אֱלֹהֵיכֶן:

אולם בת"י מדויק שעצם מצוות התקיעות הראשונות שנאמרה בתורה היא בכדי לערבב את השטן, וכך מתרגם את הפסוק "יום תרועה יהיה לכם (במדבר כט, א)":
יום יבבא יהי לכוֹן לְמַעַרְבָבָא סִטְנָא דְאֵתִי לְמַקְטָרָנָא לְכוֹן בְּקַל יִבְבוּתָכֶן: [יום תרועה יהיה לכם - לערבב השטן שבא לקטרג עליכם בקול תרועתכם]

והיינו שעצם התקיעת שופר דאורייתא מערבבת את השטן, והלא מן התורה אין תוקעים אלא פעם אחת, ומבואר שאף התקיעות הראשונות שהם מדאורייתא, באות לערבב את השטן ולהסיר את קטרוגו.

וביאור הדבר יש לבאר עפ"י המהר"ל (ר"ה טז:) שביאר בכוונת תוס' והערוך שבין התקיעות הראשונות ובין התקיעות השניות, באות לערבב את השטן. ויש צורך בשניהם כמו בדרכי המלחמה, שראשית יש להעמיד כח המתנגד לאויב ואחר כך יש להכריעו. כך גם בתקיעות, התקיעות הראשונות באות כדי להעמיד כח כנגדו השטן, ואז הוא נבהל ולא נבהל. אך התקיעות השניות נועדו לגבור עליו ולהכריעו, שכלל לא יוכל לקטרג.

ונמצא לדברי ת"י שבראשי השנה שהם ימי דין על האדם, תוקעים פעמיים (מיושב ומעומד) כדי לערבב את השטן דגם התקיעות הראשונות באות לערבב השטן, אופן הנ"ל שלא יוכל כלל לקטרג. אך בשאר המועדים תוקעים בחצוצרות רק פעם אחת מכיון שגם הם ימי דין וצריכים לערבב את השטן על ידי שמעמידים מולו כח המתנגד לו, וכך נחלש קטרוגו (אך לא נצרך להכריעו כמו בראש השנה).

סוף הפרשה זרע שמשון. ויפן אֶתְרֵן אֶל מְרִים וְהִנֵּה מַעֲרַעַת. וכן אהרן נצטרע וכמו שאמרו בשבת (צז.). ונראה לבאר הטעם שלקו מרים ואהרן בצרעת, היות שהם חשדו את משה רבנו בגסות הרוח וגבהות, וכפי שאמרו 'תִּרְק אֶךְ בְּמִשָּׁה דְּבִר יִי הֲלֵא גַם בְּנֵי דְבִר', ומדוע הוא מתנהג בפרישות יתירה מאיתנו, ומצינו (ערכין טז.) שהנגעים באים על גסות הרוח. ונמצא שלפי דבריהם סוברים הם שצריך לבוא על משה נגעים מחמת יהירותו, ולכך מדה כנגד מדה לקו הם בנגעים.

וַיַּעַק מִשָּׁה אֶל ה' לֵאמֹר אֵל נָא רָפָא נָא לָהּ. יש לתמוה מפני מה צעק משה, וכפי שנאמר וַיַּעַק מִשָּׁה אֶל ה', הלא אמרו (ברכות כד.): כל המרים קולו בתפילתו הרי זה מנביאי השקר. ויש לתרץ עפ"י מה שאמרו חז"ל והובא ברש"י: 'אֵל נָא רָפָא נָא לָהּ', בא הכתוב ללמדך דרך ארץ, שהשואל דבר מחברו צריך לומר שנים או שלשה דברי תחנונים "ואח"כ יבקש שאלותיו. והנה כתב הרמ"א (או"ח סימן ק"א סעיף ב') דאף שאסור להשמיע קולו בתפילתו, אם משמיע קולו כדי שילמדו ממנו בני ביתו איך להתפלל מותר. ולפ"ז מתיישב היטב הטעם שהיה מותר למשה להגביה קולו ולצעוק, כי רצה ללמד את בני ישראל כלל חשוב זה בהלכות תפילה, שדרך ארץ לומר שנים או שלשה דברי תחנונים קודם בקשת התפילה, ובאופן שבא ללמד איזה דין והלכה, מותר לצעוק. וזה מה שאמר הכתוב וַיַּעַק מִשָּׁה אֶל ה' לֵאמֹר אֵל נָא רָפָא נָא לָהּ, ולכאורה תיבת 'לאמר' מיותרת. אולם לפי הנ"ל מדוקדק היטב, שנרמז כאן שצעקתו של משה היתה מפני שרצה ללמדנו לומר אל נא רפא נא לה, והיינו שרצה שישמעו בני ישראל האיך שמתפלל, וילמדו מכך שדרך ארץ שהמתפלל יקדים שנים ושלושה דברי תחנונים ואח"כ יבקש, ובאופן כזה מותר להגביה קולו.

הפטרות בהעלותך

זכריה ג ח כִּי־הִנֵּנִי מֵבִיא אֶת־עֲבָדֵי צִמְחָה: שיחת השבוע בהעלותך פה.
עֲבָדֵי, צִמְחָה. באחת מנבואות הגאולה נאמר "כִּי הִנֵּנִי מֵבִיא אֶת עֲבָדֵי, צִמְחָה". התרגום מפרש: "אֲרִי הֵא אֲנִי מֵיִתִּי יֵת עֲבָדֵי מִשִּׁיחָא וְיִתְגַּלִּי" (הלוא אני מביא את עבדי המשיח ויתגלה). גם המצודת דוד שם מפרש את הנבואה על משיח: "זהו מלך המשיח, כמו שכתוב וְיִתְקַמְתִּי לְדֹד צִמְחָה צִדִּיק (ירמיהו כג, ה) ... בזה ירמזו כאילו אמר ה' על מלך המשיח הבא מזרע זרובבל... ממשלתו על הגויים לא יהיה בעבור חילו הרב ולא בכוח זרועו יכבשם במלחמה... כי אם ברצוני, כי אתן בלב הגויים להיות נכנעים וסרים למשמעתו, ויהיה דומה לעריכות נרות המנורה שהיו מבלי טורח אבל הכול נעשה מעצמו".
גם אבן-עזרא שם מפרש את הפסוק על משיח: "מפרשים רבים אמרו כי זה צמח הוא המשיח, ונקרא זרובבל כי הוא מזרעו, כמו וְדָוִד עֲבָדֵי נָשִׂיא לָהֶם לְעוֹלָם (יחזקאל לז, כה)". גם אני עשיתי דרך דרש כי "צמח" בגימטריה "מנחם".
בהמשך נאמר שם: "מִי אֶתָּה הֵר הַגָּדוֹל לִפְנֵי זָרְבָבֶל, לְמִישֹׁר". המצודת דוד מבאר שהנבואה נאמרה על מלך גוג: "רוצה לומר: מה כוח יש בדך? התחשוב שאתה הר גדול לעמוד בפני המשיח לבל יוכל לעבור? לא כן הוא, כי למולו תהיה כארץ מישור ובקל יעבור". בהמשך הוא מפרש את הנבואה על בניין בית המקדש לעתיד: "ידיו ישלימו את בניין הבית, רצונו לומר, כי המשיח הבא מזרעו ישלימו להניח אבן היסוד מהבית העתיד... כי יהיה הבית האחרון והוא תשלום הבתים (הקודמים)".

תָּן לָחֶם וְיִתְחַם-עוֹד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע ונשמר באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45>

מאמרנו מופיע ונשמר באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בתנ"ם)

לקבלת דוא"ל בגושים לשוניים

בכתובת info@maanelashon.org

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכתבים ☺